



JADROVÁ ENERGIA

Jadrová energia sa v súčasnosti vyrába postupom, ktorý sa nazýva jadrové štiepenie a ktorý spočíva v delení atómov pomocou uránu, pričom sa uvoľňuje energia. Jadrová energia je nízkouhlíková alternatíva k fosílnym palivám a predstavuje dôležitú súčasť štruktúry energetických zdrojov 14 z 28 členských štátov, čo je takmer 30 % elektrickej energie vyrobenej v EÚ. V dôsledku černobyľskej katastrofy v roku 1986 a jadrovej katastrofy v japonskej Fukušime v roku 2011 sa však jadrová energia stala veľmi kontroverznou. Rozhodnutie Nemecka postupne upustiť od využívania jadrovej energie do roku 2020, ako aj dočasné zatvorenie dvoch belgických reaktorov po tom, čo boli minulý rok objavené trhliny v ich nádržiach, vystupňovali nátlak na skončenie využívania jadrovej energie v Európe. Hoci je na členských štátoch, aby rozhodli, či vo svojom energetickom mixe využijú jadrovú energiu alebo nie, právne predpisy EÚ sa zameriavajú na zlepšenie bezpečnostných noriem jadrových elektrární a zaistenie bezpečnej manipulácie s jadrovým odpadom a jeho likvidácie.

PRÁVNY ZÁKLAD

Zmluva o založení Európskeho spoločenstva pre atómovú energiu (Zmluva o Euratome), články 40 – 52 (investície, spoločné podniky a dodávky) a 92 – 99 (spoločný jadrový trh).

CIELE

Pri riešení všeobecného nedostatku tzv. konvenčnej energie v 50. rokoch 20. storočia sa šesť zakladajúcich štátov zameralo na jadrovú energiu ako na prostriedok na dosiahnutie energetickej nezávislosti. Pretože náklady na investície do jadrovej energetiky presahovali možnosti jednotlivých krajín, zakladajúce členské štáty sa spojili, aby vytvorili Európske spoločenstvo pre atómovú energiu. Všeobecným cieľom Zmluvy o Euratome je prispieť k vytvoreniu a rozvoju jadrového priemyslu v Európe, aby všetky členské štáty mohli ťažiť z rozvoja atómovej energie, a zaistiť bezpečnosť dodávok energie. Zmluva zároveň zaručuje vysoké bezpečnostné normy pre verejnosť a zabraňuje tomu, aby sa na vojenské účely zneužili jadrové materiály, ktoré sú určené hlavne na civilné využitie. Právomoci Euratomu sú obmedzené na mierové civilné využitie jadrovej energie. Súčasný právny predpis sú zamerané na zaistenie vysokej úrovne bezpečnosti.



DOSIAHNUTÉ VÝSLEDKY

A. Jadrová bezpečnosť

Jadrová bezpečnosť sa týka bezpečnej prevádzky jadrových zariadení, ktorú dopĺňa ochrana pred radiáciou a nakladanie s rádioaktívnym odpadom. EÚ presadzuje najvyššie bezpečnostné normy pri všetkých druhoch civilných jadrových činnosti vrátane výroby elektrickej energie, výskumu a lekárskeho použitia. Členské štáty sú povinné vytvoriť vnútroštátne rámce týkajúce sa požiadaviek jadrovej bezpečnosti, udeľovania licencií jadrových elektrární, dozoru a presadzovania práva.

Po jadrovej havárii vo Fukušime sa Komisia vykonala komplexné posúdenie rizika a bezpečnosti všetkých jadrových elektrární v EÚ s cieľom posúdiť bezpečnosť a spoľahlivosť jadrových zariadení v prípade mimoriadnych prírodných udalostí. Komisia vydala všeobecne pozitívne hodnotenie súčasných európskych bezpečnostných noriem, ale zdôraznila potrebu ďalšej aktualizácie v záujme vyššej jednoty medzi členskými štátmi a zosúladienia sa s medzinárodnými osvedčenými postupmi ([COM\(2012\)0571](#)). V roku 2014 boli preto aktualizované celoeurópske bezpečnostné pravidlá pre jadrové zariadenia (smernica 2014/87/Euratom). Vo februári 2015 Komisia navrhla, aby sa požiadavky na informácie v zmysle článku 41 a 44 Zmluvy o Euratome revidovali s cieľom zosúladiť ich s novým vývojom politiky. Okrem toho musia byť oznamovacie povinnosti pre investorov jasnejšie a oznamovací postup by mal byť účinnejší. Komisia vo svojom najnovšom pláne pre energetickú úniu oznámila, že plány budú zverejnené v roku 2018 ([COM\(2017\)0688](#)).

1. Ochrana pred žiarením

Vystavenie ionizujúcemu žiareniu predstavuje výrazné nebezpečenstvo pre ľudské zdravie (pre všeobecnú verejnosť aj pre pracovníkov v sektoroch zdravotníctva, priemyslu a jadrovej energie) a pre životné prostredie. Nesúrodé právne predpisy EÚ v oblasti ochrany pred žiarením boli aktualizované a zjednodušené s cieľom zohľadniť vedecký pokrok, zlepšiť právnu konzistentnosť a zaoberať sa otázkami prírodných zdrojov žiarenia a otázkami ochrany životného prostredia. Smernicou Rady 2013/59/Euratom z 5. decembra 2013 sa stanovujú základné bezpečnostné normy ochrany pred nebezpečenstvami vznikajúcimi v dôsledku vystavenia ionizujúcemu žiareniu^[1]. Nahrádza päť smerníc, čím zjednodušuje európske právne predpisy, a zavádza záväzné požiadavky na ochranu pred radónom v budovách, používanie stavebných materiálov a environmentálne posudzovanie vplyvu vypúšťania rádioaktívneho odpadu z jadrových zariadení. Osobitná smernica, smernica 2013/51/Euratom z 22. októbra 2013^[2] sa zameriava na monitorovanie rádioaktívnych látok obsiahnutých vo vode určenej na ľudskú spotrebu.

Niektorými predpismi sa stanovili podmienky, ktorými sa riadi dovoz poľnohospodárskych výrobkov pochádzajúcich z tretích krajín po havárii v jadrovej elektrárni v Černobyle (nariadenie 733/2008/ES, rozšírené nariadením 1048/2009/ES, nariadením 1635/2006/ES a nariadením č. 1609/2000). Nariadením 2016/52/ES sa ustanovujú najvyššie povolené hodnoty rádioaktívnej kontaminácie v potravinách

[1]Ú. v. EÚ L 13, 17.1.2014, s. 1.

[2]Ú. v. EÚ L 296, 7.11.2013, s. 12.



a krmivách spôsobenej jadrovou haváriou alebo iným prípadom rádiologického núdzového stavu.

2. Preprava rádioaktívnych látok a odpadu

Nariadením 1493/93/ES z 8. júna 1993 sa zaviedol systém Spoločenstva na nahlasovanie prepravy rádioaktívnych látok medzi členskými štátmi, aby sa zabezpečilo, že príslušné úrady budú v rovnakej miere informované o radiačnej ochrane ako pred rokom 1993, keď ešte existovali hraničné kontroly.

V roku 1992 bol v EÚ vytvorený systém predchádzajúceho povoľovania prepravy rádioaktívneho odpadu, ktorý v roku 2006 prešiel podstatnými úpravami. Cieľom smernice Rady 2006/117/Euratom z 20. novembra 2006 o dozore a kontrole pri preprave rádioaktívneho odpadu a vyhoretého jadrového paliva je zaručiť primeranú úroveň ochrany verejnosti pred prepravou takéhoto odpadu. Smernicou sa stanovuje a uvádza rad prísnych kritérií, definícií a postupov, ktoré musia byť uplatňované pri preprave rádioaktívneho odpadu a vyhoretého paliva v rámci Spoločenstva aj mimo neho.

3. Nakladanie s odpadom

Právny rámec EÚ pre nakladanie s odpadom v Európe vznikol v roku 2011 prijatím smernice Rady 2011/70/Euratom o nakladaní s vyhoretým palivom a rádioaktívnym odpadom. Zabezpečuje sa ním podrobné monitorovanie národných programov výstavby a údržby konečných skládok, ako aj právne záväzných bezpečnostných noriem. Členské štáty mali predložiť prvé správy o implementácii svojich národných programov v roku 2015.

B. Zabezpečenie jadrových materiálov

V priebehu rokov sa prijalo a pozmenilo množstvo nariadení s cieľom zriadiť systém záruk, ktorými sa zabezpečí, aby sa jadrový materiál používal iba na účely deklarované ich užívateľmi a aby sa dodržiavali medzinárodné záväzky, napr. nariadenie Komisie (Euratom) 302/2005. Tieto záruky zahŕňajú celý cyklus jadrového paliva od ťažby jadrových materiálov v členských štátoch alebo ich dovozu z tretích krajín až po vývoz mimo EÚ. Komisia je zodpovedná za kontrolovanie civilného jadrového materiálu v rámci EÚ.

C. Jadrový výskum, odborná príprava a informácie

Jadrový výskum v Európe je financovaný prostredníctvom viacročných rámcových programov. Program Euratomu pre jadrový výskum a odbornú prípravu dopĺňa, ale nie je súčasťou rámcového programu EÚ pre výskum a inovácie Horizont 2020. Suma vyčlenená pre program Euratomu na obdobie rokov 2014 – 2018 je 1 608 miliónov EUR, ktoré sú rozdelené do troch konkrétnych programov: do prvého programu patria nepriame opatrenia pri výskume energie jadrovej syntézy (728 mil. EUR), druhý program zahŕňa jadrové štiepenie a ochranu pred žiarením (315 mil. EUR), a tretí priame opatrenia Spoločného výskumného centra (SVC) Komisie (559 mil. EUR). Čo sa týka energie získavanej jadrovým štiepením, v roku 2007 bola zriadená Technologická platforma pre udržateľnú jadrovú energiu, ktorej cieľom je lepšie koordinovať výskum a vývoj, ako aj demonštračné činnosti a zavádzanie do praxe. Pokiaľ ide o energiu jadrovej syntézy, EÚ je zakladajúcim členom a hlavným finančným



partnerom medzinárodného projektu ITER, zameraného na výskum a riadenie jadrovej syntézy, v rámci ktorého sa vo francúzskom Cadarache v súčasnosti stavia najväčší experimentálny reaktor na jadrovú syntézu na svete. Spoločný podnik pre ITER a rozvoj energie jadrovej syntézy bol založený na podporu vedeckého výskumu a technologického rozvoja v oblasti jadrovej syntézy (rozhodnutie Rady 2007/198/Euratom). Jeho členmi sú Euratom (zastúpený Komisiou), členské štáty EÚ a niektoré tretie krajiny, ktoré uzatvorili dohody o spolupráci s Euratomom.

Smernicou Rady 2014/87/Euratom sa stanovujú podmienky týkajúce sa transparentnosti a informácií sprístupnených pracovníkom a širokej verejnosti, pokiaľ ide o jadrovú bezpečnosť jadrového zariadenia.

ÚLOHA EURÓPSKEHO PARLAMENTU

Úloha Parlamentu v rozhodovacom procese je podľa Zmluvy o Euratome obmedzená, pretože mu prisudzuje iba konzultačné právomoci a jeho stanovisko nie je záväzné. Parlament však napriek tomu vo svojich rôznych uzneseniach na danú tému vytrvalo zdôrazňuje potrebu objasniť rozloženie právomocí medzi inštitúciami EÚ a členskými štátmi a posilniť spoločný rámec EÚ v súvislosti s rôznymi prvkami jadrových zariadení, ako aj význam zlepšenia bezpečnosti a požiadaviek na ochranu životného prostredia. V uznesení z júla 2011 o prioritách v oblasti energetickej infraštruktúry na rok 2020 a ďalšie roky^[3] Parlament dôrazne podporil rozhodnutie Komisie zaviesť pre európske jadrové elektrárne záťažové testy. Na plenárnej schôdzi v marci 2013 bolo prijaté doplňujúce uznesenie, v ktorom upozornil na obmedzenia záťažových testov vykonaných Komisiou v roku 2012 a požadovalo, aby sa do budúcich testov zaradili ďalšie kritériá súvisiace najmä s opotrebovaním materiálu, zlyhaním ľudského faktora a s poruchami nádob reaktorov. Parlament dôrazne vyzval, aby sa v plnej miere uplatnili opatrenia na zlepšenie bezpečnosti^[4].

V júni 2011 Parlament vo svojom stanovisku v prvom čítaní k návrhu smernice Rady o nakladaní s vyhoretým palivom a rádioaktívnym odpadom^[5] podporil návrh Komisie na úplný zákaz vývozu rádioaktívneho odpadu, zatiaľ čo Rada presadzovala povolenie vývozu za veľmi prísnych podmienok. Parlament tiež žiadal, aby sa ďalej spresnilo, že smernica sa týka ochrany životného prostredia a aby sa prijali dostatočné opatrenia, ktorými sa zabezpečí informovanie verejnosti o nakladaní s odpadom a jej zapojenie do tejto problematiky.

V marci 2013 Parlament vo svojom stanovisku v prvom čítaní k návrhu smernice Rady o monitorovaní rádioaktívnych látok obsiahnutých vo vode určenej na ľudskú spotrebu^[6] požadoval zmenu právneho základu (z článkov 31 a 32 Zmluvy o Euratome na článok 192 ZFEÚ) a v dôsledku toho aj uplatňovanie riadneho legislatívneho postupu. Parlament navrhol dodatočné ustanovenia o lepšom informovaní spotrebiteľov, náhodných kontrolách kvality vody a rozdielnom prístupe k prírodnej rádioaktivite a antropogénnej kontaminácii. Objasnil tiež povinnosti členských štátov a Komisie.

[3]Ú. v. EÚ C 33 E, 5. 2. 2013, s. 46.

[4]Ú. v. EÚ C 36, 29.1.2016, s. 76.

[5]Ú. v. EÚ C 390 E, 18. 12. 2012, s. 147.

[6]Ú. v. EÚ C 36, 29.1.2016, s. 195.



V októbri 2013 Parlament vo svojom stanovisku v prvom čítaní k návrhu smernice Rady o aktualizácii základných bezpečnostných noriem o ochrane pred ionizujúcim žiarením^[7] opäť vyzval k zmene právneho základu zo Zmluvy o Euratome na ZFEÚ. Rozšíril pôsobnosť smernice na každé plánované, existujúce, náhodné či nepredvídané vystavenie radiácii, sprísnil hranice povoleného množstva ožiarenia a zvýšil sankcie za škody a ich náhrady. Rovnako zlepšil aj systém informovania verejnosti.

Vo svojej pozícii v prvom čítaní o smernici Euratomu, ktorou sa stanovuje rámec Spoločenstva pre jadrovú bezpečnosť jadrových zariadení (smernica 2014/87/Euratom, ktorou sa mení smernica 2009/71/Euratom), Parlament vyzval členské štáty na transparentnejšiu komunikáciu v súvislosti s bezpečnosťou jadrových zariadení a súvisiacimi rizikami. Parlament tiež navrhol, aby sa partnerské preskúmanie uskutočňovalo každých osem rokov namiesto každých desať rokov a aby bol Parlament informovaný o výsledkoch, príslušných opatreniach a plánoch. Tieto ustanovenia Rada do konečného znenia smernice 2014/87/Euratom nezačlenila.

Frédéric Gouardères
05/2019

[7]Ú. v. EÚ C 208, 10.6.2016, s. 697.

